

(i) Printed Pages : 7

Roll No.

(ii) Questions : 9 Sub. Code :

1	0	4	2	1
---	---	---	---	---

Exam. Code :

5	0	0	2
---	---	---	---

**Bachelor of Arts (FYUP) 2nd Semester
(2055)**

MUSIC —INSTRUMENTAL (In all Mediums)

Paper : Hindustani Music—Instrumental

Time Allowed : Three Hours] [Maximum Marks : 45

Note :— Attempt **FIVE** questions in all, including Question No. 9 (Unit-V) which is compulsory and selecting **ONE** question each from Units I—IV.

UNIT—I

1. Explain any **THREE** of the following musical terms :

(i) Khali

(ii) Raag

(iii) Vibhag.

(iv) Parmel Praveshak Raag.

9

2. Write the importance of Music Education in Modern Society.

9

UNIT—II

3. Write the contribution of Pt. Vishnu Digambar Paluskar in the field of music. 9
4. Write about the detailed description of Traditional Folk Instruments of Punjab. 9

UNIT—III

5. What do you know about Maseetkhani and Razakhani Gat in instrumental music ? Explain with example. 9
6. Provide basic knowledge of Laya and Taal in Indian Classical Music. 9

UNIT—IV

7. Write in notation a Razakhani gat of any raag of your syllabus with two todas. 9
8. Give an introduction of Jhaptaal with its Thah and Dugun layakari. 9

UNIT—V

9. Answer any **NINE** of the following :—
 - (1) Write the Aaroh and Avroh of Raag Kafi.
 - (2) Write the Vadi-Samvadi of Raag Shuddh Kalyan.
 - (3) Name the taal in your syllabus which has six beats ?
 - (4) Which instrument was played by Ustad Allauddin Khan ?

- (5) What is the performing time of Raag Yaman ?
- (6) Write any two merits of Instrumentalists.
- (7) Define Theka.
- (8) Write any two folk instruments of Punjab.
- (9) Write the three jatis of raag.
- (10) Name the two disciples of Ustad Allaiddin Khan.
- (11) In which matra 'Khali' is used in Jhaptaal ?
- (12) Name the swaras used in Raag Bhimplasi.
- (13) Write the bols of mizrab used in Maseetkhani Gat. $9 \times 1 = 9$

(हिन्दी माध्यम)

नोट :- किन्हीं पाँच प्रश्नों का उत्तर दें, प्रत्येक यूनिट (I-IV) में से एक-एक प्रश्न का चयन करें। प्रश्न न. 9 (यूनिट-V) अनिवार्य है।

यूनिट-I

1. निम्नलिखित संगीत शब्दों में से किसी तीन शब्दों का स्पष्टीकरण करें :
 - (i) खाली
 - (ii) राग
 - (iii) विभाग
 - (iv) परमेल प्रवेशक राग। 9
2. आधुनिक समाज में संगीत शिक्षा का महत्व लिखिए। 9

यूनिट-II

3. पं. विष्णु दिगम्बर पलुस्कर का संगीत के क्षेत्र में योगदान लिखिए। 9
4. पंजाब के पारंपरिक लोक वाद्ययंत्रों का विस्तृत विवरण लिखिए। 9

यूनिट-III

5. मसीतखानी और रज़ाखानी गत के बारे में आप क्या जानते हैं ? उदाहरण सहित समझाइए। 9
6. भारतीय शास्त्रीय संगीत में लय और ताल का प्राथमिक ज्ञान दीजिए। 9

यूनिट-IV

7. अपने पाठ्यक्रम में से किसी भी राग की रज़ाखानी गत दो तोड़ों सहित स्वरलिपिबद्ध करें। 9
8. झपताल का परिचय देते हुए उसकी ठाह और दुगुन लयकारी लिखिए। 9

यूनिट-V

9. निम्नलिखित में से किसी नौ प्रश्नों का उत्तर दीजिए :—
 - (1) राग काफ़ी का आरोह और अवरोह लिखिए।
 - (2) राग शुद्ध कल्याण का वादी-संवादी लिखिए।
 - (3) अपने पाठ्यक्रम में से छह मात्रा वाले ताल का नाम बताएं।
 - (4) उस्ताद अलाउद्दीन खान द्वारा कौन-सा वाद्य यंत्र बजाया जाता था ?

- (5) ਰਾਗ ਧਨਸ਼ ਕਾ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨਿ ਸਮਧ ਕਯਾ ਹੈ ?
- (6) ਵਾਦਕ ਕੇ ਦੋ ਗੁਣ ਲਿਖਿਓ।
- (7) 'ਠੇਕਾ' ਕੋ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰੋ।
- (8) ਪੰਜਾਬ ਕੇ ਦੋ ਲੋਕ ਵਾਦ ਪੰਤਰਾਂ ਕੇ ਨਾਮ ਲਿਖਿਓ।
- (9) ਰਾਗ ਕੀ ਤੀਨ ਜਾਤਿਯਾਂ ਲਿਖਿਓ।
- (10) ਉਸਤਾਦ ਅਲਾਉਦੀਨ ਖ਼ਾਨ ਕੇ ਦੋ ਰਿਝ ਕੇ ਨਾਮ ਬਤਾਓ।
- (11) ਅਸਰਗੜ੍ਹ ਨੇ ਕਿਸ ਨਾਮ ਪਰ 'ਬਾਗੀ' ਕਾ ਉਪਯੋਗ ਕਿਆ ਜਾਤਾ ਹੈ ?
- (12) ਰਾਗ ਖ਼ੀਨਸਰਜੀ ਨੇ ਕੌਨਸੇ ਸੁਰ ਪ੍ਰਯੁਕਤ ਹੋਤੇ ਹੈ ?
- (13) ਨਜ਼ਮੀਆਨੀ ਗਤ ਨੇ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕ੍ਰਿਓ ਜਾਨੇ ਵਾਲੇ ਸਿਫ਼ਰਾਬ ਕੇ ਬੋਲ ਲਿਖਿਓ।

9×1=9

(ਪੰਜਾਬੀ ਅਨੁਵਾਦ)

ਨੋਟ :- ਕੁੱਲ ਪੰਜ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਉੱਤਰ ਦਿਓ। ਹਰ ਯੂਨਿਟ (I-IV) ਤੋਂ ਇੱਕ-ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਚੁਣੋ। ਪ੍ਰਸ਼ਨ 9 (ਯੂਨਿਟ-V) ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ।

ਯੂਨਿਟ-I

1. ਨਿਮਨਲਿਖਤ ਸੰਗੀਤਕ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਤਿੰਨ ਦਾ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਦਿਓ :
 - (i) ਖਾਲੀ
 - (ii) ਰਾਗ
 - (iii) ਵਿਭਾਗ
 - (iv) ਪਰਮੇਲ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ਕ ਰਾਗ। 9
2. ਆਧੁਨਿਕ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਸੰਗੀਤ ਸਿੱਖਿਆ ਦਾ ਮਹੱਤਵ ਲਿਖੋ। 9

ਯੂਨਿਟ-II

3. ਪੰ. ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਦਿਗੰਬਰ ਪਲੁਸਕਰ ਦਾ ਸੰਗੀਤ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਯੋਗਦਾਨ
ਲਿਖੋ। 9
4. ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪਾਰੰਪਰਿਕ ਲੋਕ ਸਾਜ਼ਾਂ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਸਹਿਤ ਵਰਨਣ ਕਰੋ। 9

ਯੂਨਿਟ-III

5. ਮਸੀਤਖਾਨੀ ਅਤੇ ਰਜ਼ਾਖਾਨੀ ਗਤ ਬਾਰੇ ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਜਾਣਦੇ ਹੋ ? ਉਦਾਹਰਨ
ਸਹਿਤ ਸਮਝਾਓ। 9
6. ਭਾਰਤੀ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਸੰਗੀਤ ਵਿੱਚ ਲੈਅ ਅਤੇ ਤਾਲ ਦੀ ਮੁੱਢਲੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿਓ। 9

ਯੂਨਿਟ-IV

7. ਆਪਣੇ ਪਾਠਕ੍ਰਮ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਰਾਗ ਦੀ ਰਜ਼ਾਖਾਨੀ ਗਤ ਦੋ ਤੋੜਿਆਂ ਸਹਿਤ
ਸਵਰਲਿਪੀਬੱਧ ਕਰੋ। 9
8. ਝਪਤਾਲ ਦਾ ਪਰਿਚੈ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਉਸ ਦੀ ਠਾਹ ਅਤੇ ਦੁਗੁਣ ਲੈਅਕਾਰੀ ਲਿਖੋ। 9

ਯੂਨਿਟ-V

9. ਨਿਮਨਲਿਖਤ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਨੌਂ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਉੱਤਰ ਦਿਓ :
 - (1) ਰਾਗ ਕਾਫ਼ੀ ਦਾ ਆਰੋਹ ਅਤੇ ਅਵਰੋਹ ਲਿਖੋ।
 - (2) ਰਾਗ ਸੁੱਧ ਕਲਿਆਣ ਦਾ ਵਾਦੀ-ਸੰਵਾਦੀ ਲਿਖੋ।
 - (3) ਆਪਣੇ ਪਾਠਕ੍ਰਮ ਵਿੱਚੋਂ ਛੇ ਮਾਤਰਾ ਵਾਲੇ ਤਾਲ ਦਾ ਨਾਮ ਦੱਸੋ।
 - (4) ਉਸਤਾਦ ਅਲਾਉਦੀਨ ਖ਼ਾਨ ਦੁਆਰਾ ਕਿਹੜਾ ਵਾਦਯੰਤਰ ਵਜਾਇਆ ਜਾਂਦਾ
ਸੀ ?

- (5) ਰਾਗ ਯਮਨ ਦਾ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਸਮਾਂ ਕੀ ਹੈ ?
- (6) ਵਾਦਕ ਦੇ ਦੋ ਗੁਣ ਲਿਖੋ।
- (7) 'ਠੇਕਾ' ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰੋ।
- (8) ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਦੋ ਲੋਕ ਸਾਜ਼ਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਲਿਖੋ।
- (9) ਰਾਗ ਦੀਆਂ ਤਿੰਨ ਜਾਤੀਆਂ ਲਿਖੋ।
- (10) ਉਸਤਾਦ ਅਲਾਉਦੀਨ ਖਾਨ ਦੇ ਦੋ ਸ਼ਿਸ਼ਾ ਦੇ ਨਾਮ ਦੱਸੋ।
- (11) ਝਪਤਾਲ ਵਿੱਚ ਕਿਸ ਮਾਤਰਾ ਉੱਤੇ 'ਖਾਲੀ' ਦਾ ਉਪਯੋਗ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ?
- (12) ਰਾਗ ਭੀਮਪਲਾਸੀ ਵਿੱਚ ਕਿਹੜੇ ਸਵਰ ਪ੍ਰਯੁਕਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ?
- (13) ਮਸੀਤਖਾਨੀ ਗਤ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਮਿਜ਼ਾਬ ਦੇ ਬੋਲ ਲਿਖੋ।

9×1=9